

Nr 537.

Av herr **Ohlon m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forcering av vissa materielanskaffningar för försvaret m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 251 angående forcering av vissa materielanskaffningar för försvaret anföres i statsministerns diktamen, att representanterna för bondeförbundet, folkpartiet och högern anslutit sig till tanken, att »omedelbara åtgärder för förstärkning av försvarsberedskapen av ungefärligen den storlek regeringen angivit voro nödvändiga. De förklarade emellertid, att de icke kunnat taga ställning till de olika detaljförslagen, och underströko, att enighet rådde om att riksdagens prövningsrätt i fråga om nya anslag ej finge trädas för när».

En närmare granskning av de i propositionen framförda förslagen ger vid handen, att vissa utökningar för att tillgodose i dagsläget oundgängliga behov äro påkallade. Självfallet måste emellertid med hänsyn till såväl den träffade överenskommelsen som det ansträngda ekonomiska läget återhållsamhet iakttagas även från riksdagens sida. Det framstår jämväl ur försvarets egen synpunkt som ett väsentligt önskemål, att de påkallade förstärkningarna kunna genomföras under största möjliga anslutning från de demokratiska riksdagsgruppernas sida. Det är mot bakgrunden av dessa allmänna synpunkter man har att se de i det följande framförda önskemålen på försvarsförstärkingar utöver regeringsförslaget. De ta sikte på endast de mest angelägna behoven samtidigt som de avpassats med hänsyn till ovan anförda önskemål om sträng återhållsamhet.

Armén.

Vad först beträffar armén föreligga behov av såväl personell som materiell förstärkning. Då dessa vägas mot varandra, synes inom ansvariga militära kretsar den meningen vara praktiskt taget enhällig, att i nuvarande läge en förbättring av gruppchefernas utbildning är den mest angelägna uppgiften. Detta framgår av såväl arméchefens som överbefälhavarens i propositionen återgivna synpunkter. (s. 18 ff.). Departementschefen delar den uppfattningen (s. 19), att de här ifrågavarande gruppcheferna »icke utbildats med de förbättrade utbildningsmetoder, som på senaste tid tillämpats» men anser f. n. icke möjligt att bedöma huruvida dylika inkallelser (till beredskapsövningar) böra tillgripas. Han avvisar därför i nuvarande läge de av arméchefen och överbefälhavaren framförda förslagen.

För vår del kunna vi icke ansluta oss till denna departementschefens avvisande hållning. Det framstår tvärtom för oss såsom betänkligt både ur militär synpunkt och med hänsyn till de berörda gruppcheferna personligen, att de i krig skulle bekläda ansvarsfulla befattningar, för vilka de icke erhållit en betryggande utbildning. Mot en inkallelse av hela denna grupp är enligt vår mening det skälet tyngst vägande, att gruppcheferna tillhöriga 1949 och 1950 års åldersklasser enligt uppgift — i den mån denna är riktig — genom civila värnpliktsbyrån erhållit uttrycklig utfästelse att icke underkastas längre utbildningstid än övriga värnpliktiga. Det skulle kunna uppfattas som ett löftesbrott från statens sida mot dessa värnpliktiga att nu inkalla dem till kompletterande utbildning. Av denna anledning synes oss gruppcheferna tillhöriga de båda senaste åldersklasserna icke böra underkastas dylik utbildning. Härför kan också anföras en synpunkt, vilken även berörts i propositionen, att dessa båda senaste åldersklasser utbildats med de modernaste och effektivaste metoderna samt jämväl fått tillfälle att lära känna de nyaste vapnen inom armén. Ingendera av dessa synpunkter gäller de gruppchefer som tillhöra åldersklasserna 1947 och 1948. Av denna anledning synes det oss påkallat, att dessa beredes tillfälle till en kompletterande utbildning av den art som överbefälhavaren föreslagit. Vi föreslå därför, att gruppcheferna tillhörande 1947 och 1948 års åldersklasser inkallas till en månads extra utbildning och att härför såsom förslagsanslag anvisas ett belopp av i runt tal 3 milj. kr.

Marinen.

Vad som ovan anförts gäller i tillämpliga delar jämväl gruppcheferna vid kustartilleriet. Vi föreslå sålunda med enahanda motivering inkallelse av i runt tal 1 000 gruppchefer vid detta vapenslag för en sammanlagd kostnad av något över 400 000 kr.

Beträffande flottan föreligga önskemål på både personal- och materiel-sidan. Då flottans värnpliktiga undergå en sammanlagd första utbildning på 12 månader, synes en kompletterande utbildning vid detta vapenslag icke lika angelägen som för ovannämnda kategorier gruppchefer. Så mycket mer trängande är behovet av vissa materielförstärkningar vid flottan. Detta gäller i främsta rummet vissa materielgrupper, som icke tillverkas i vårt land, men som enligt uppgift finnas att tillgå i utlandet, därest beställningar utläggas för omedelbar tillverkning. Skulle däremot, vilket bleve följden av departementschefens ställningstagande i här berörda avseenden, beställningar icke utläggas förrän vid en något senare tidpunkt, exempelvis under budgetåret 1951/52, framstår det som sannolikt, att dylika beställningar icke kunna effektueras, varför flottan komme att gå förlustig dessa ytterst värdefulla materielkategorier. Kostnaderna för här åsyftade

beställningar, vilka av sekretessskäl icke lämpligen här torde böras specificeras men som närmare torde kunna anges i samband med utskottsbehandlingen, belöpa sig uppskattningsvis till sammanlagt 1 milj. kr. såsom bemyndigande, varav ingen del behöver upptagas såsom anslag på årets tilläggsstat.

Flygvapnet.

Beträffande av flygledningen framförda förstärkningsförslag avvisas både önskemålet om ersättning av nattjaktplan av typ J 30 med modernare från utlandet inköpta flygplan i snabbare takt än som ursprungligen planerats och åtgärder för ökning av den inhemska flygindustriens kapacitet. Bådadera måste beklagas. I det val mellan dessa båda önskemål, som framtvingsats av det ekonomiska läget, synes oss den mest angelägna uppgiften vara att öka vår inhemska flygindustris resurser. Härom anföres på sidan 12 i propositionen följande:

Beträffande åtgärder till ökning av flygindustriens produktionstakt har hemställts om beställningsbemyndigande av 13 milj. kronor. Beloppet avses för inköp av verktygssats och lagerköp av importmateriel. För likvider under budgetåret 1950/51 beräknas 11,5 milj. kronor bliva erforderliga. Till stöd för framställningen ha åberopats svårigheterna att i rådande läge kunna inköpa flygmateriel från utlandet samt att det av beredskapskäl vore i hög grad önskvärt att genom forcering av den inhemska flygplansproduktionen dels påskynda det planerliga utbytet av äldre omoderna krigsflygplan, dels skapa förutsättningar för att vid ett beslut om förstärkning av återstående fyra dagjaktflottiljer kunna anskaffa härför erforderlig materiel inom landet. De föreslagna åtgärderna skulle medgiva att leveranstakten ökades med 30 % i månaden från och med hösten 1952.

Utöver vad departementschefen anfört, vilket återgivits härövan, bör några väsentliga synpunkter framhållas. Erfarenheten visar, att vi under de närmaste åren av febril upprustning i utlandet ha att räkna med möjlighet av leveransstopp av flygplan och annan för flygvapnet oundgänglig materiel. Under sådana förhållanden måste beredskapsåtgärder vidtagas, som sätta vår inhemska flygindustri i stånd att nödtorftigt tillgodose våra egna behov. Av totalkostnaden falla endast 2 milj. kr. på anskaffning av extra verktygssatser utanför flygvapnets nuvarande kostnadsram.

Den höjda produktionstakt av flygplan, som härigenom kunde åvägbringas, skulle på ett för oss värdefullt sätt motverka de allvarliga följderna av ett leveransstopp. Om dessa flygplan levereras programenligt, medför produktionsökningen snabbare utbyte av äldre flygplan än enligt nu gällande anskaffningsplan och möjliggör förstärkning av de fyra oförstärkta dagjaktflottiljerna till den tidpunkt, då leveransen av nästa attackflygplanstyp avses börja. Om beslut angående fortsatt förstärkning av dagjaktflyget (eller ökning av flygplanantalet inom ramen för nuvarande orga-

nisation) icke skulle fattas, kan produktionstakten sänkas under leveransens slutskede, så att en från sysselsättningsynpunkt jämn övergång till produktion av nästföljande flygplantyp erhålles. Den ifrågasatta produktionshöjningen binder således icke statsmakterna för en fortsatt förstärkning av jaktflyget men förskjuter i viss mån kostnaderna för programmets genomförande till de närmaste budgetåren mot vad som bleve fallet, därest ingen ökning av produktionskapaciteten sker eller om beställningarna vid önskad tidpunkt kunde utläggas i utlandet. Av beredskapskäl synas i rådande läge olägenheterna av en eventuellt varierande sysselsättning vid flygindustrien böra tagas. Den merkostnad av 2 miljoner kronor utöver flygvapnets nuvarande kostnadsram, som produktionsökningen innebär, kan betraktas som en försäkringspremie.

I prop. 251 framhåller föredragande departementschefen (s. 17), att han »icke i förevarande sammanhang är beredd förorda de av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen föreslagna åtgärderna för ökning av den inhemska flygindustriens leveranstakt». Något motiv för detta ställningstagande har icke anförts. Huruvida departementschefen avser att helt eller delvis upptaga de föreslagna åtgärderna till prövning i ett senare sammanhang framgår icke av propositionen. Varje uppskjutande av beslut om ökad leveranstakt för flygplan J 29 medför emellertid antingen en minskning av det antal flygplan typ 29, som skulle kunna tillverkas före den planliga övergången till produktion av nästa attackflygplantyp, eller också en försening av tillverkningsprogrammet till förfång för den närmast förestående förnyelsen av attackflottiljernas flygmateriel. En sådan försening skulle — därest den icke kunde uppvägas genom utländsk anskaffning — medföra högst allvarliga konsekvenser för de fåtaliga attackflottiljernas stridsvärde och bör därför icke riskeras. Förseningen skulle sannolikt också påverka produktionen av därefter näst kommande flygplantyp.

En medveten minskning av det antal flygplan av typ J 29, som är möjligt att tillverka, innebär — såsom framgår av det föregående — att man helt eller delvis frånsäger sig möjligheterna att för en merkostnad av 2 miljoner kronor motverka de allvarliga följderna av ett leveransstopp för redan beställda utländska flygplan eller att — vid framtida beslut om dagjaktflygets fortsatta förstärkning — genomföra denna med inhemska materiel.

De av flygledningen föreslagna och av överbefälhavaren tillstyrkta åtgärderna för att höja flygindustriens produktionstakt synas med hänsyn härtill snarast böra vidtagas.

För den här ifrågasatta verktygssatsen erfordras ett beställningsbemyndigande å 2 milj. kr. utöver tidigare medgivna kostnadsram samt jämväl ett anslag å tilläggsstat för innevarande budgetår å 2 milj. kr.

Med stöd av vad sålunda här under olika rubriker anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 251 måtte besluta:

1. att för en månads kompletterande utbildning av gruppchefer i armén, tillhöriga åldersklasserna 1947 och 1948, anvisa ett förslagsanslag å 3 milj. kr;

2. att för motsvarande utbildning av gruppchefer inom samma åldersklasser i kustartilleriet anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kr;

3. att för anskaffande i utlandet av för marinen oundgänglig materiel, vilken icke kan tillverkas i vårt land, lämna ett beställningsbemyndigande av 1 milj. kr., samt

4. att för ökning av den inhemska flygindustriens leveranskapacitet till anskaffande av extra verktygssats medgiva ett beställningsbemyndigande av 2 milj. kr. samt å tilläggsstat för innevarande budgetår för enahanda ändamål anvisa likaledes 2 milj. kr.

Stockholm den 31 oktober 1950.

Sven Em. Ohlon.

John Bergvall.

Elon Andersson.
